

# אוצר פנינים

פר' בשלח - שירה  
תשפ"ד

גליון  
נ"ז

מאוצר המנוצר - נגזי רשימותיו וכתבי ידיו  
של הגה"ח רבי ישכר דוב ענגלענדער זצ"ל  
בעל מחבר ספרי בשערי ישכר

## אוצר של יראת שמים

הנה בזה השבוע הוא שבת שירה וגם יש בו פר' המן אכתוב מקודם איזה דבר שחשבתי שלמדנו סוגיא ד'מן' במס' יומא פה, דאיתא בדף עו. שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שיש לו בן אחד פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה ולא הי' מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה עמד ופסק מזונותיו בכל יום והי' מקביל פני אביו כל יום אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים והי' דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב נמצאו כולן מכוונין את לבם לאביהן שבשמים ד"א שהיו אוכלין אותו כשהוא חם [ולכן נפל בכל יום שישאר חם משאי"כ אם הי' נופל פ"א בשנה הלא הי' נשאר חם] ד"א מפני משאוי הדרך [שיהא ק' להם לישא מן על כל השנה], וכתב המהרש"א שזה הטעם שיהא נשאר חם הוא בעיקר לצדיקים שלא הוצרכו למשא"כ הבינונים מבואר לעיל שהוצרכו לאפות וכ"ש הרשעים שהוצרכו אף ללוש הרי ממילא הי' חם ע"י האפי".

ואפשר להוסיף על דבריו שהטעם השלישי מפני משאוי הדרך שייך בעיקר רק ברשעים דאיתא לעיל בגמ' שהרשעים הוצרכו ללכת הרבה כדכתיב שטו העם ולקטו משאי"כ הצדיקים נפל סמוך לביתם והבינונים סמוך למחנה לא הוה כ"כ טירחא להביא על כל השנה ביחד אבל להרשעים הי' טירחא גדולה, וטעם הראשון שיכוונו לבם לאביהם שבשמים שייך בעיקר לבינונים דרשעים הרי נשארו רשעים ולא כוונו לבם להשי"ת והצדיקים בל"ז נמי כווני לבם ורק לבינונים שייך בעיקר זה הטעם שע"י המן יכוונו את לבם.

והנה יש הרבה בני"א שאם אין יודעין היום היאך יחיו בחודש הבא, וכ"ש שבוע הבא, או למחרת, לא ילמדו ולא יתפללו היום כלום שכל דאגתם הוא מה יהא למחר וכ"ש כשאין לו בשביל היום ממש, אבל מפרשת המן רואין בחינה אחרת לגמרי שלכן לא נתן להם הקב"ה פעם אחת לכל השנה כדי שיכוונו את לבם להקב"ה, הרי מבואר להדיא שמגיעת הפרנסה בריחו אינו סיבה שלא ללמוד ולא להתפלל רק אדרבה להתפלל ביתר כוונה וביתר הכנעה, והוה הטובה היותר גדולה להארם, בפרט לפי מה שכתבנו לעיל שאפי' לרשעים הוריד הקב"ה בכל יום ולא פעם אחת בשנה לטובתם שלא יטרחו בהמשא, א"כ כ"ש להבינונים שאצלם הטעם הוא כדי שיכוונו את לבם למקום הי' רק לטובתם.

וזהו השייכות מפר' שירה לפר' המן ששניהם בפר' בשלח, שמהמן ילמד שצריכין לומר שירה כדבעי וזהו להבינונים כנ"ל, ולהצדיקים השייכות משירה לפר' המן הוא שיראו שהקב"ה רוצה שיהא חם הגם שהם מופשטים מכל התאוות ואדרבה החמימות יוכל למשוך אותם להתגשמות והי' נסיון להם שמ"מ ישארו בדרגתם, וכ"כ בשעת התפלה לפעמים חושב שהתפלל כראוי בחמימות ויתגדל בעיני עצמו שמי יודע לאיזה מדרגה כבר נתעלה לזה ידע שאינו כן והכל הוא רק להודיעו שאינו כלום ולא התחיל לעבוד את ה' מכל וכל ולא ירום לבבו מאחיו.

## אוצר פנינים

ימיש עמוד הענן יומם' וגו', ור"ל, שאז זכו בני ישראל למעלה זו, שלא ימיש הקב"ה שכירתו מביניהם ע"י התורה והתפילה, וזה שייך רק ע"י שיצאו מתחת ידי פרעה ופקע מהם שם עבדות, ומעתה יכולים להיות עבדי ה' לעבדו בתורה ותפילה וכנ"ל.

ו ייקח משה את עצמות יוסף עמו (ג' ט).  
ביאור דברי המכילתא על  
תיבת 'ויקח' אין קיחה אלא כסף,  
מהו הכסף שלקח משה

איתא במכילתא (ריש פרשתן), 'חכם לב יקח' (משלי יח), אין 'יקחה' אלא כסף. ותמוה, הרי מבואר בפסוק שהתעסק בעצמות יוסף וכמו שדרשו חז"ל (סוטה יג.) מהפסוק הנ"ל, 'חכם לב יקח מצות', זה משה, בא וראה כמה חביבות מצוות על משה רבינו, שכל ישראל עסקו בביזה והוא נתעסק במצוות. ומהו הכסף שלקח, ועיין בחת"ס (תורת משה בשלח ד"ה ויקח) מש"כ בזה, וצריך ביאור.

ואפשר לומר, דהנה נאמר בפסוק (דברים א א), 'אלה הדברים וגו' ודי זהבי, ופירש רש"י, הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר, 'וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעלי, ע"כ. ובענין חטא העגל אמרו חז"ל (ע"ז ה), שלא חטאו ישראל אלא כדי להורות תשובה לרבים, והנה איתא במדרש (שמו"ר מו א), התחיל משה מצטער על שבור הלוחות, אמר לו הקב"ה, אל תצטער, בלוחות הראשונות שלא היו אלא עשרת הדברות לבד, ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות, הדא הוא דכתיב (איוב יא ה) 'ויגד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושיה', ולא עוד אלא שאתה מבושר שמחלתי לך על חטייה שלך וכו', ע"כ. נמצא לפי זה שע"י חטא העגל הרויחו ישראל גם את תורה שבע"פ הלכות מדרש ואגדות וכו', המשך בעמוד ד' <<<<

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלקים וגו', ויסב אלקים את העם דרך המדבר וגו' (ג' יו-יח).  
למה נאמר 'ולא נחם',  
וכן 'ויסב' בתוספת ו'

לפום ריהטא משמע, דבא הפסוק לומר, דכששלח פרעה את העם אירע כך וכך, וכמו שמבאר והולך, 'ולא נחם' וגו', וצריך ביאור, דאם כך, היה לו לומר, 'ויהי בשלח וגו' לא נחם אלקים' וגו', ולמה נאמר, 'ולא נחם', וכן בסמוך, 'ויסב', בתוספת ו'.

ואפשר לומר, בהקדם מה דאיתא באור החיים הק' על הפסוק (להלן כ ב) 'אנכי הי' אלקין אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, וז"ל, לא הוצאתיך בדרך שישאר עליך שם עבדות, המשל, אם היה הי' מוציאם בדרך בריחה וכדומה, הגם שהיתה ההצלה נכונה, אע"פ כן שם עבדות לא יעקר מהם, כי אלה עבדי פרעה, וממה שהוציאם בכמה נוראות עד שאמר פרעה, הרי אתם לעצמכם, הרי אתם בני חורין וכו' (ילקוט רמז רח), בזה פקע שם עבדות מהם, עכ"ל. ועוד מבאר בדברי ישראל (ד"ה לא ימיש) על הפסוק (להלן פסוק כב) 'לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה' וגו', שעמוד האש מרמז לתורה שנמשלה לאש (תענית ז), ועמוד הענן מרמז לתפילה, עיי"ש. והכוונה שעל ידי התורה והתפילה לא ימיש הקב"ה שכירתו מתוך אמוני עם סגולה.

ועל פי זה יש לפרש, דהפסוק 'לא ימיש' וגו', נמשך לתחילת הפרשה על זה הדרך, דבתחילה קאמר, 'ויהי בשלח פרעה את העם', היינו שבא לומר מה אירע עם בני ישראל בזמן ששלחם פרעה ואמר להם, הרי אתם לעצמכם, הרי אתם בני חורין, ולא השלים מיד לומר מה אירע עמהם, אלא בתחילה הוסיף עוד כמה פרטים שהיו אז בעת היציאה, 'ולא נחם' וגו', 'ויסב' וגו'. ואח"כ השלים לספר מה אירע, והוא, 'לא

# אוצר הפלפול

## ירידת המן ביו"ט

ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו (שמות טז כו).

יש לדון האם ביום טוב לא ירד מן ובכלל שבת הוא, או שמא רק בשבת לא ירד מן, אך ביום טוב ירד המן כמידי יום ביומו.

### פלוגת המדרשים אם המן ירד ביו"ט

**בתוס'** (פסחים קטז. ד"ה מה, ביצה ב: ד"ה והיה) כתבו שהמדרשים חלוקים בדבר, דבמכילתא (מס' דויסע פ"ה) איתא רבי יהושע אומר למדנו שאין יורד בשבת, ביום טוב מניין, תלמוד לומר 'לא יהיה בו', ומבואר שלא היה יורד ביו"ט מן, ומאיך בבר' (יא ב) דרשו על הפסוק (בראשית ב ג) 'ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו וגו', ברכו במן וקדשו במן, ברכו במן שכל ימות השבת היה יורד עומה, בערב שבת שני עומרים, וקדשו במן שלא ירד בו כל עיקר'. ומשמע שרק בשבת שנאמר בו 'ויברך' ו'יקדש' לא ירד מן, אך ביו"ט שלא נאמר כן, ירד מן.

והנה בתחילת מסכת ביצה (ב:) דרש רבה את הפסוק (שמות טז ה) 'והיה ביום השישי והכיננו וגו', ופירש' 'והכיננו, והזמינו וכו', וכתב 'ביום השישי' וסתם שישי חול הוא' כלומר שיש דין הכנה מערב שבת, ואף יו"ט נקרא שבת, ולפיכך כל דבר שלא הוכן או הוזמן מבעוד יום נאסר מן התורה באיסור מוקצה. ותמהו התוס' (שם ד"ה והיה) דמכאן משמע שהמן לא היה יורד ביו"ט כי אינו ראוי להכנה, וכו', וע"ש שנחלקו שני תירוצי התוס', לתירוצם הראשון לא היה יורד בכל יו"ט כשם שלא היה יורד בשבת, ולתירוצם השני בכל יו"ט היה יורד, ורק ביו"ט החל בערב שבת לא היה יורד, כדי שלא תהיה הכנה מיו"ט לשבת.

**והוכיחו התוס' בפסחים** (קטז. ד"ה מה) שהמן היה יורד ביו"ט, ממה שאנו אומרים בתפילת ערבית בשבת 'אתה קדשת וכו' וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים', ומשמע דהברכה והקדושה של יום השבת שלא ירד בו המן, היא לשבת בלבד ולא לשאר הימים טובים.

אך הביאו שם התוס' דעת הרי"ף (פסחים כה:) שבכל יו"ט לא ירד המן, ומטעם זה כתב שגם ביו"ט צריך לבצוע על שתי ככרות, כיון שלחם משנה הוא זכר למן שלא ירד בשבת וירד ביום שישי כפליים, וכן בערב יו"ט ירד כפליים.

**ולאחר שנתבאר** שיש בזה מחלוקת בין שני המדרשים, יש להבין מה שורש פלוגתתם, האם הוא מסברא או מקרא.

ויתכן שנחלקו בדין הכנה דרבה, שהמדרש הסובר שירד מן ביו"ט לא סבר כרבה שיש דין הכנה מערב יו"ט, וממילא יוכל המן לרדת כמידי יום ביומו ויהיה מותר להשתמש בו. ואילו המדרש הסובר שלא ירד אף ביו"ט, סבר כרבה שצריך להכין את סעודת יו"ט מבעוד יום, ולכך ירד המן מערב יו"ט.

אכן לא מסתבר לבאר כן, דא"כ נמצא שיש ברייתא ממדרש התנאים דלא כשיטת רבה האמורא. ובשלמא לפי הגירסא שלפנינו בעירובין

ויתבאר בזה מחלוקת המדרשים האם בכל יו"ט ירד מן, דלעולם שניהם מודים לרבה שיש דין הכנה והזמנה, ולא נחלקו אלא במן שלא היה בעולם בערב יו"ט, שלמ"ד שירד המן ביו"ט, בעל כרחך שא"צ הכנה במן שהוא דבר חדש הנברא ביו"ט עצמו ולא חל על האדם ציווי להכינו ליו"ט, ומאיך המדרש שכתב שלא ירד המן בכל יו"ט, סבר שדין הכנה הוא דין שחל על הסעודה שהיא טעונה הכנה מבעו"י וכל מה שלא הוכן מערב יו"ט נאסר, ולזה אי אפשר לומר שירד מן ביו"ט, שהרי אין בו הכנה מבעוד יום. וכיוצ"ב אפשר לבאר דשני תירוצי התוס' בביצה שנחלקו בדעת רבה האם ירד המן ביו"ט, פליגי בסברא זו.

### האם ביו"ט שהוא ערב שבת ירד המן לצורך היו"ט עצמו

והנה כתבו התוס' בתירוצם השני 'ועוד י"ל דאפילו היה יורד ביו"ט, מ"מ ביו"ט שחל להיות בערב שבת לא היה יורד'. ויש להסתפק האם כונתם שביו"ט החל להיות בערב שבת לא היה יורד המן כלל, וביום חמישי היה יורד לצורך שלשת הימים, חמישי, שישי שהוא יו"ט, ושבת, או שמא רק לא היה יורד לצורך השבת כדי שהיו"ט לא יכין לשבת, אך לצורך היו"ט עצמו היה יורד אף ביו"ט החל להיות בערב שבת.

והנה מפשטות לשון התוס' 'בי"ט שחל להיות בערב שבת לא היה יורד', משמע שלא היה יורד כלל, אף לצורך היו"ט עצמו, וכן נקט הפני יהושע (ד"ה והיה) בדעת התוס'. אמנם כתב הפני יהושע דמסברא היה נראה דלא כתוס' שהרי אין טעם שלא ירד מן ביו"ט זה לצורך יומו, דמאי שנא יו"ט זה משאר הימים טובים, דכדי שלא תהא הכנה מיו"ט לשבת, די בזה שירד לצורך השבת ביום ה' ולא ביו"ט עצמו.

**ובעטרת** פז (ביצה ב: ד"ה והיה) כתב על דברי הפני' 'סברת תוס' נכונה מאוד, דעל כרחך ביו"ט שחל בערב שבת לא היה יורד המן כלל אף לצורך יו"ט עצמו, דהא ודאי מה שהיו צריכין לסעודת שבת היה יורד כבר בערב יו"ט ביום ה', ולא ביו"ט שהוא ערב שבת, דאין יו"ט מכין לשבת, והשתא ממילא מוכח דביו"ט לא ירד כלל אף לצורך יו"ט עצמו, דאם לא כן עדיין הרי לעולם הוי הכנה מיו"ט לשבת, דכיון דכבר היו להם בביתם מזון סעודות כל היום מן המן שירד בערב יו"ט והיה להם כדי לאכול כל היום אי לאו שהיו צריכין לשמרו על השבת, והשתא אילו ירד המן ביו"ט לצורך עצמו אף שכבר היה להם מן בכליהם היום, על כרחך שלא ירד אלא כדי שישמרו אותו של ערב יום טוב לצורך השבת, ואם כן שוב הוי עיקר ירידת המן ביו"ט בשביל שבת, וממילא שוב הוי מכין יו"ט לשבת, דלצורך היום עצמו לחוד הרי כבר היה להם שמור מערב יו"ט ומה בין זו לזו, אלא ע"כ שביו"ט לא ירד המן כלל, ובערב יו"ט ירד לצורך יו"ט ולצורך שבת'.

והנה מאי דפשיטא ליה לבעל העטרת פז דאילו לא ירד המן ביו"ט לצורך היום, היו משתמשים ביום טוב במן שירד להם ביום ה' לצורך השבת, יש לעיין בזה דלכאורה הוא תלוי בפלוגתת הרידב"ז (ח"ד סי' יג) והחכם צבי (סי' ק) במי שהיה כלוא בבית האסורים וניתנה בידו הברירה לצאת ליום אחד, האם יקדים לצאת בתפילה המשך בעמוד ד' <<<<

(לח): 'אמר רבה התם משום הכנה, דתניא והיה ביום השישי והכיננו חול מכין לשבת' וכו', ונמצא שעיקר דברי רבה הם ברייתא, אלא שרבה הביא הברייתא תחילה לבית המדרש, או שרבה סבר כברייתא זו ופסק הלכה כן בכל מקום. אזי אפשר לומר שבוה נחלקו המדרשים, אבל לשיטת רבינו תם שם (ד"ה אמר רבה) שמחק מספרו תיבת 'דתניא', וסבר דעיקר דין הכנה מדאורייתא נתחדש בדברי רבה, תמוה לומר שהמדרש הסובר שירד מן ביו"ט הוא דלא כרבה, דיקשה מדוע יחדש רבה דין שהוא נגד ברייתא מפורשת.

וכן יש לעיין במה נחלקו שני תירוצי התוס' בביצה (ב: ד"ה והיה) האם לשיטת רבה יתכן שירד המן ביו"ט. ובפשטות נראה שלא יתכן שירד המן ביו"ט לשיטת רבה הסובר שמוקצה אסור מדאורייתא (פסחים מז:), ואם כן איך יותר המן ביו"ט בשעה שלא הוכן מערב יו"ט.

**ונראה** לבאר בזה בכמה אופנים. א. שנחלקו בגדרי הכנה דרבה הנלמד מ'והכיננו את אשר יביאו וגו'. ב. שנחלקו אם איסור יציאה חוץ לתחום יש לו עיקר מן התורה. ג. אם יש בלקיטת המן משום מלאכה, ואם נאסרה מלאכה זו ביו"ט מן התורה. ד. אם מלאכה זו אינה אב אלא תולדה, נחלקו אם יש חיוב תולדות ביום טוב מן התורה.

### נחלקו בגדרי הכנה דרבה

והנה לעיל בביאור הפסוק 'והיה ביום השישי והכיננו וגו', הבאנו שיטת רש"י בגדרי הכנה דרבה, ונתבאר שם דאף שמשפשות לשון רש"י שכתב (ד"ה והכיננו) 'והזמינו, כגון מכאן אני אוכל למחר וכו', אלא הזמנה בפה וכו', ואחשבה רחמנא לסעודת שבת שיזמיננה מבעוד יום, ובחול, משמע שיש להזמין בפה כל דבר, מכל מקום אינו מסתבר שכך הוא הדין, דאטו אם היה מונח מאכל במקום המוצנע כל השבוע ומצאו בתוך השבת, וכי אסור לאוכלו כיון שלא הזמינו לשבת, ועל כרחך שדי בזה שתהיה סעודתו 'ראויה' להזמנה מבעוד יום, ולאפוקי שלא תהיה מחוסרת הכנה ואינה ראויה להזמנה, כגון שיש עליה איסור או שאינה מוכנת לאכילה. וכשם שמצינו (גרי"ם עג.) 'כל הראוי לביילה אין בילה מעכבת בו', דזהו חשיבות השבת והיו"ט, שהיו המאכלים שלהם ראויים להזמנה, ובוה מתקיים בהם דין 'והכיננו'.

**ומעתה** יש לומר דכל זה בדבר שישנו בעולם, שחל עליו דין הכנה והזמנה, אבל בדבר שלא היה בעולם לא חל בו דין 'והכיננו', ולפיכך אינו נאסר מחמת העדר הזמנה. שלא היתה כונת התורה בציוי ד'והכיננו' שהחפץ יהיה מוכן מבעוד יום, אלא זהו דין על האדם להכין בפיו, וממילא לא נאמר הציוי בדבר שאינו בעולם.

# אוצר מאמרים

## יגל לבי בישועתך

**כי בא סוס פרעה וגו' ותקח מרים הנביאה וגו'  
ותען להם מרים שירו לה' כי גאה גאה סוס  
ורכבו רמה בים (שם ט-כא).**

**במאור** ושמש האריך להקשות במקראי קדש אלו, וקרא עליהם 'כולם מקשה'. האחד, שכל הפסוק 'כי בא סוס פרעה' וגו' מיותר, דהא כבר כתיב לעיל מינה (בפסוק א), שמפני זה אמרו שירה, והיה לו לומר תיכף אחר שירת משה את שירת מרים.

**השני** הלא מסתמא אמרו הנשים שירה יחד עם משה וישראל, כי 'אפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה' (ברכות ג), ומכל שכן הנשים עצמן לא יוכלו להתאפק בלבם פיהם מלומר שירה.

**השלישי** מפני מה כתיב אצל שירת הנשים שאמרו שירה מחמת 'כי בא סוס פרעה וגו' ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, ואילו אצל שירת הנשים מצינו שלא אמרו שירה אלא עד שפלט הים את המצריים, כמו שנאמר (שם יד ג) 'ורא ישראל את מצרים מת על שפת הים'. עוד קשה למה לא אמרה מרים כל השירה כולו.

## שירה על ידי יראת הרוממות

**ויישב כל זה וז"ל**, נראה דהנה לומר לפניו יתברך בשירות ותשבחות זאת בא מצד אהבה, שמחמת גודל אהבה נשאו לבו לומר לפניו שירה, אבל מצד היראה אי אפשר לומר שירה, רק אם היראה היא מחמת אהבה, כענין שנאמר (ויקרא כו יב) 'והתהלכתי בתוכם' פירוש אטייל עמכם בגן עדן ולא תהיו מזדעזעין לפני, יכול לא תהיו מתייראין תלמוד לומר והייתי לכם לאלקים, (תנ"כ כ טו, והובא ברש"י שם), וענין טיול הוא אהבה ושעשועין, ומגודל אהבה שמשג רוממותו יתברך שמו, הוא מתיירא מלפניו, ואם היראה היא על בחינה זו אז יכול לשורר לפניו בכל עוז הגם שהוא מתיירא מלפניו, היראה זו היא מצד אהבה, וכל כמה שאינו משיג גודל האהבה עד שהוא מתיירא מפני רוממותו יתברך שמו, אין לבו מנושא לומר שירה, הגם שהוא בשמחה, ושמחה מה זו עושה, אם אין השמחה מחמת גודל אהבה המביאו לידי יראה הרוממות, והנה אצל הים ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא (מכילתא מס' שירה פ"ג, והובא ברש"י טו ב), והשיגו אז השגת אלקותו יתברך שמו, ומגודל התענוג והשעשועין שהשיגו אז, נדעזעו מפני הדר גאונו ונשאו לבם לומר שירה, וזה פירוש 'ורא ישראל את הים הגדולה וגו' ויראו העם את ה' רצה לומר על ידי שראו גודל הניסים באו לבחינת אהבה כל כך עד שהשיגו על ידה יראת הרוממות וכו', ומרים אף על פי שהייתה נביאה מכל מקום היתה בחינת 'נוקבא' ולא השיגה יראת הרוממות, ואילו המתנינה עד שאמר משה, היתה יכולה לומר כל השירה, אבל היא לא המתנינה רק תיכף כשראתה שבאו המצריים אל תוך הים ושבו המים עליהם ובני ישראל הלכו ביבשה, מיד 'ותקח את התף בידה' ואמרה שירה, על כן לא זכתה לומר אלא פסוק ראשון בלבד, וזאת מרמז לנו הכתוב 'כי בא סוס פרעה', רצה לומר

תיכף ומיד כאשר בא סוס פרעה וגו', מיד 'ותקח מרים הנביאה את התף בידה' רצה לומר שתפסה בחינת אהבה לבד לומר שירה, ולא המתנינה על משה, לפיכך לא השיגה לומר אלא פסוק זה לבד, ואחר כך כשאמר משה ובני ישראל את השירה, חזרו ואמרו גם הנשים עמהם את כל השירה עד תומה, עכ"ל.

**והיוצא** מדבריו שכשם שבני ישראל לא השיגו את מעלת 'וייראו העם את ה' יראת הרוממות, רק לאחר 'ורא ישראל את מצרים מת על שפת הים', כן מרים כיון שאמרה שירה אחר כי בא סוס פרעה וגו', לפני שראתה 'את מצרים מת על שפת הים' לכן חסרה לה יראת הרוממות.

**אך יש** להקשות על דבריו הק', איך אמר שמשג ובני ישראל לא אמרו שירה עד שראו את מצרים מת על שפת הים, כי 'כל כמה שאינו משיג גודל האהבה עד שהוא מתיירא מפני רוממותו יתברך שמו, אין לבו מנושא לומר שירה' וכו', הרי חזונו להדיא שמרים שהייתה בחינת 'נוקבא' ולא השיגה יראת הרוממות, וזתה לומר פסוק ראשון מהשירה מיד, ומדוע משה ובני ישראל לא יכלו לומר פסוק ראשון שבשירה מיד שראו סוס ורכבו רמה בים כמותה.

**ויש ליישב** על פי דברי רש"י (ד"ה בתופים) 'ומבטחות היו צדקניות שבדור שהקב"ה עושה להם נסים והוציאו תפים ממצרים', ע"כ. הרי שהנשים לא היה להם מעלת הבטחון כמו שהיה לצדקניות שבדור, ולכן הם לא הוציאו תופים ומחולות עמם ממצרים, וכן מוכח מן הכתוב (שם יד יב) 'וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם ויראו מאוד', הרי שנתיראו ולא האמינו שיעשה להם הקב"ה נסים, ומה גם שהיו כתות ביניהם שאמרו 'המבלי אין קברים במצרים', שבודאי היה חסר להם מדת הבטחון, ונשים הצדקניות שבדור הם בודאי לא נתייראו כלל ולא נתלוננו המבלי אין קברים וגו' כי מובטחות היו שהקב"ה עושה להם נסים.

## שירה רק בישועה עצמה

**והנה** הובא (תורת זרעים בפתחה) בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל לפרש מאמר הכתוב (תהלים יג ו) 'ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה לה' כי גמל עלי', שעל ידי 'ואני בחסדך בטחתי', מידת הבטחון בשלימות, 'יגל לבי בישועתך', בא האדם לשמוח על ישועת ה' יתברך עוד קודם שנעשה עמו בפועל, אבל 'אשירה לה', הוא רק אחרי 'כי גמל עלי', כי מעלת השירה שהוא ביטוי להתפעלות גודל הנס, לזה ניתן להגיע רק אחרי הישועה בפועל.

## שירה מכח מידת הבטחון

**ולפי זה יש ליישב** דמה שכתב המאור ושמש שאין לומר שירה על השמחה רק אם גודל האהבה מביאו לידי יראת הרוממות, ענינו הוא כמבואר ברש"י (שם טו א) 'אז ישיר משה, אז כשראה הנס עלה בלבו שישיר שירה', שדרגת 'עלה בלבו'

שענינו שהלב מלא על גדותיו בתשוקה גדולה לשיר שירה הוא רק כשהלב טהור, על ידי 'יראת ה' טהורה', שלזה הגיעו עם ישראל רק לאחר שפלט הים על שפתו, ונתבטל כל קליפת מצרים שבתוך בני ישראל, ונזדכך פנימיותם עד שבאו ליראת הרוממות, וזכו ללב טהור לעבדו יתברך באמת, עד שעלה בלבם לומר שירה. ולפי זה יתכן לומר שאותן צדקניות שבדור שהיה להן מידת הבטחון שבודאי הקב"ה יעשה להם נסים, אצלן נתקיים 'ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך', שהיה להן 'טהרת הלב' בבחינת 'יגל לבי' על ידי מידת בטחונן בו יתברך, ועל כן בכוחן היה לשורר את הפסוק הראשון תיכף ומיד כשראו 'סוס ורכבו רמה בים', ונתקיים 'כי גמל עלי', כי לבן היה כבר מזוכך על ידי מידת הבטחון, אבל בני ישראל שלא היה להם מעלת הבטחון כמותן, לא נזדכך לבם לומר שירה, רק כשפלט הים את המצריים על שפתו ורק אז קבלו כח היראה המזככת לב יהודי לומר שירה.

## שירת הנשים מכח אשה יראת ה'

**עוד יש ליישב**, על פי מה דאיתא בספרים הקדושים שאשה היא בחינת יראה כדכתיב (משלי א ג) 'אשה יראת ה' היא תתהלל', ואיש הוא בחינת אהבה, וזכר לדבר מה דכתיב (תהלים צא א) 'זכר חסדו', וכן איתא מהבעל שם טוב זי"ע על הגמ' (קידושין ב:) 'דרכו של איש לחזור אחר אשה', שרק אחר שיש לו יראה, בחינת 'אשה', נותנין לו מן השמים בחינת 'איש' שהוא אהבה.

**ולפי זה יתיישב** שהנשים שהן עצמן בחינת יראה, תיכף כשראו את היד הגדולה והגיעו לבחינת אהבה מגודל הניסים שנעשו בקריעת ים סוף, הגיעו בנקל לדרגת אהבה המביאה לידי יראת הרוממות, ויכלו לומר שירה, אבל הנשים שמצד עצמם הם בחינת אהבה, אף שראו את היד הגדולה והגיעו לבחינת אהבה מגודל הניסים שנעשו בקריעת ים סוף, לא הביאום האהבה והשמחה מיד לידי יראת הרוממות, ורק לאחר שראו 'את מצרים מת על שפת הים' שנתבטל הקליפה לגמרי זכו ליראת הרוממות, כמ"ש 'וייראו העם את ה', ויכלו לומר שירה.

**ולפי זה יש לפרש** מדוע מרים אמרה רק את הפסוק הראשון שבשירה, כי הפירוש 'כי גאה גאה' תרגם אונקלוס 'ארי אתגאי על גותניא וגאותא דיליה היא', והרמז בזה, דידוע דבחינת אהבה הוא רק כשהוא בחינת יש, ואינו בטל לגמרי, אבל מדת יראת הרוממות מביאתו לביטול כל ישותו לה', ולזה רומז 'גאה' על בחינת אהבה, ואילו 'גאה גאה' רומז לאהבה המביאה לידי יראת הרוממות, שכולו בטל לה' יתברך, וכולו חדור שהקב"ה מתגאה עליו, וגאותא דיליה הוא, ולית ליה מגרמיה כלום, וכן אומרו 'סוס ורכבו רמה בים', רומז לזה, שכל עניני החומר שלו בטלים אצלו לה' יתברך.

**ולכן** בשירת מרים אמרה רק פסוק הראשון, להורות שגם מרים שתפסה בחינת אהבה ולא השיגה יראת הרוממות כמבואר במאור ושמש הנ"ל, אפילו הכי הרי יש להן מידת היראה מחמת עצמותן וכנ"ל דבחינת אשה הוא יראה, לכן הגיעו לבחינת 'גאה גאה' שהיא דרגת אהבה המביאה ליראה, והגיעו לבחינת 'סוס ורכבו רמה בים' שביטלו את כל חומרם לה' יתברך, ויכלו לומר שירה.

וכן זכו למעלת התשובה. ועוד אמרו חז"ל (והובא ברש"י) עה"פ (ד' א) ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים, הראהו מחצב סנפירינגון מתוך אהלו ואמר לו, הפסולת יהיה שלך, ומשם נתעשר משה הרבה, ע"כ. ונמצא לפי זה שמלבד הריחו שהרויחו ישראל ברוחניות, היינו את הלוחות השניות שהם כפלים לתושיה כנ"ל, היה גם ריח בגשמיית למשה רבינו שנתעשר בגלל חטא העגל, וא"ש ויקח משה, אין 'קחה' אלא כסף, היינו אע"פ דבאותה שעה לא התעסק בכסף וזהב, מ"מ ע"י ביות הים שלקחו ישראל שהיא גרמה להם מה שגרמה, זכה משה בפסולתן של לוחות שנתעשר על ידן.



| ויחזק ה' את לב פרעה מלך מצרים וירדף אחרי בני ישראל (יד.ח). ויחזק ה' את לב פרעה. שהיה תולה אס לרדוף אס ללו, ויחזק את לבו לרדוף: (כ"ז)

**ביאור דברי רש"י שהיה תולה לרדוף אס לאו**

**אפשר** לבאר, הוקשה לרש"י, דהנה לעיל (פסוק ה) כתיב ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם, ומשמע שלבו של פרעה נהפך מעצמו, ולכאורה הוי סתירה לנאמר הכא שה' חיזק את לבו. ויש לומר, דהנה ידוע ש'עמלק' גימטריא 'ספק', ומרמז על דרכו של היצר להכשיל את האדם, כי יודע הוא שאם יבוא לפתות לאדם להדיא לעבור על רצונו יתברך לא יעלה בידו, ע"כ בתחילה בא אליו בדרך אפשר וספק, אולי תרצה לעשות כך וכך, ואחרי שכבר נכנס בו צל של ספק אולי יעשה כן כבר קל לפתותו לעבור על פי ה'. וזה כוונת רש"י, 'שהיה תולה אס לרדוף', שבתחילה היו לו ספיקות, ומאחר שכבר הכניס עצמו לספק אס לרדוף לאחר כל המכות שקיבל, חיזק השי"ת את לבו לרדוף.

שהרי מלשון התפילה וברכתו 'מכל' הימים וקדשתו 'מכל' הזמנים, וכן מלשון 'זמנים' שהם ימים טובים, משמע שרק השבת נתייחדה בכך שלא ירד בה מן ואין יום טוב שווה לשבת בדבר זה.

**ונראה** ליישב לשון התפילה, דנהי שלא ירד גם ב"ט הסמוכים לשבת, אך בדבר זה נתייחדה השבת משאר הי"ט שמה שלא ירד בה המן היא מחמת קדושתה ומעלתה, אך מה שלא ירד בשאר הי"ט הסמוכים לשבת, אינו מחמת קדושת הי"ט עצמו שהרי ביו"ט החל בימות השבוע ירד, אלא רק כדי שלא יהא הי"ט מכין לשבת, נמצא שקדושת השבת היא יותר מכל הזמנים.

**ואדרבה** מדוקדק יותר הלשון וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים, שבברכה כתוב וברכתו מכל הימים ובקדושה כתוב וקדשתו מכל הזמנים, וטעמא בעי.

**ולפי** הנתבאר אפשר לומר כך, שהברכה היתה במה שירד מן לחם משנה בערב שבת, והקדושה היא במה שלא ירד בשבת, וימים מורה על ימות החול, וזמנים מורה על הימים טובים. וזהו שאמר וברכתו מכל הימים' שהשבת נתברכה בתוספת מרובה משאר ימות החול, שירד לכבודה לחם משנה בערב שבת, אבל מכל מקום גם בערב יו"ט החל בערב שבת ירד מן לחם משנה בשביל הי"ט, וא"כ הברכה היתה גם לצורך יו"ט, ולכן כתיב רק מכל הימים' שהברכה של השבת היא רק כלפי ימי החול, אבל 'וקדשתו' היינו מה שהשבת היא קדושה ומופרשת שלא ירד בה המן, הוא 'מכל הזמנים' שקדושה זו היא יותר מכל הימים טובים, שבשבת לא ירד מחמת קדושתה ומעלתה, מה שלא מצינו בשאר הי"ט שאף אס לא ירד המן הוא משום הכנה ולא מחמת קדושת ומעלת היום.

**ונמצא** לכלל התירוצים בתוס' ביו"ט החל בע"ש ירד המן ביום ה' לצורך ג' הימים, ויש לעיין מדוע לא בוצעים בשבת זו על ג' לחמים, וכשם שבכל שבת יש לבצוע על לחם משנה לזכר המן שירד כפליים בערב שבת, כך יש לבצוע בשבת זו על שלש לחמים לזכר המן שירד ביום ה', וצ"ב. וכעין זה הקשה המשך חכמה (פסוק כ ד"ה ולפי זה) מדוע כשחל יום טוב ביום ראשון, אין מניחין שלשה ככרות, ע"ש מה שתירץ.

**ונראה** דמוכח מזה דמה שבוצעים על לחם משנה אינו זכר לירידת המן כפליים בערב שבת, דאם כן היה לנו לרמוז לזה בערב שבת, אלא הטעם שמניחין בשבת לחם משנה להורות שהלחם של היום הוכן מן השמים כבר מאתמול יחד עם הלחם שהגיע אז, ואם כן גם לצורך שבת זו אין צריכין רמז רק על הלחם שירד לצורך השבת, שהוא הגיע יחד עם הלחם של ימים שלפניו.

הראשונה המזומנת לפניו כדי לקיים מצות תפילה בציבור, או דילמא שימתין לראש השנה כדי שיוכל לקיים מצות שופר שהיא מצוה גדולה. דהרידב"ז כתב 'דכיון דאנן קי"ל דאין מעבירין על המצות ואין חולק בזה כלל, הלכך המצוה הראשונה שתבא לידו שאי אפשר לעשותה והוא חבוש בבית האסורים קודמת, ואין משיחין אס המצוה שפגעה בו תחלה היא קלה או חמורה, שאי אתה יודע מתן שחרן של מצות, וזה פשוט מאד אצלי'. אך החכם צבי כתב 'דלא אמרינן אין מעבירין על המצות אלא בשתייהן שוות אבל לא בחדד מינייהו עדיף'.

**ובשלמא** אי נימא שיקיים המצוה הראשונה הבאה לידו וכדס"ל להרידב"ז, א"כ המן שירד מערב יו"ט לצורך השבת היו מוכרחים ללוקחו לצורך היום, ונמצא שאם ירד ביו"ט הוא לצורך השבת ולזה צריך לומר שלא ירד כלל ביו"ט, אבל לשיטת הח"צ הרי אס לא היה יורד ביו"ט מי יימר שהיו אוכלים ביו"ט ממה שירד בערב יו"ט, הלא אפשר שהיו מניחין אותו לצורך השבת שהוא מקודש יותר.

**אך** לפי מה שמסיק בקצות החושן (ס"י קד סק"ב) דכל הנידון שייך בשני המצות לא הגיע זמנם, אך אס זמנה של המצוה הגיע כבר יש לה דין 'מקודש', ומקודש שוה למצוה החמורה שתזדמן אח"כ אף על גב שהיא גדולה יותר מצד עצמה, א"כ הוא הדין כאן לכולי עלמא היו צריכים לאכלו תיכף ביו"ט, ואתי שפיר סברת העטרת פז.

**ונראה** לבאר מחלוקת הפני יהושע והעטרת פז, דהפנ"י סבר שדנים לפי מה שמוכח מתוך הענין, וכיון שבהכרח המן שירד ביו"ט לא ירד לצורך השבת, דלשבת ירד בערב יו"ט, שהרי בכל ערב יו"ט לא היה יורד כפליים, ובודאי מה שירד ביו"ט אינו אלא ליומו ככל הימים טובים שירד בהם המן, והלכך שייך שירד המן ביו"ט החל בערב שבת ולא חשיב הכנה מיו"ט לשבת. אכן העטרת פז סבר [וכן נראה בפשיטות דעת התוס'], דאין דנים על זה אלא על המציאות מצד עצמה, והואיל ואם לא היה יורד מן ביו"ט לא היה נחסר מצורך היום כלום, לפי שאז היו משתמשים במה שירד מערב יו"ט לצורך השבת דחביבה מצוה בשעתה, ממילא יש להחשיב את ירידת המן ביו"ט כהכנה מיו"ט לשבת.

**ביאור נוסח התפילה וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים**  
אולם אי נימא שלא ירד המן כלל ביו"ט החל בערב שבת, יקשה

בשמי"ט

נראה את ירושלים של ראש שמיחתו

**בסימן טוב**      **ובמזל טוב**

בשם והודאה להשי"ת על כל הטוב והחסד אשר גמלנו מתכבדים אנחנו בזה להלמין ביום קרובינו וידידנו להשתתף בשמחת כוללת בנינו היקרים שיחיו

הבחור החתן המופלג      הכלה הבתולה המהוללה

**דוד יהודה ע"מ**      **רבקה** תחי'

שתתקיים א"י"ה למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת ביום ז' פרשת יתרו לסדר "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים" אור ליום כ"ב שבט תשפ"ד לפ"ק (אלול' 24 '31 Jan)

קבלת פנים בשעה 6:15      החופה בשעה 7:00

שמחת חתן וכלה בשעה 10:15

באלום

Kervan Banqueting Hall  
293-303 Fore Road, London N9 0PD

נשמח מאוד לראותכם משתתפים בשמחתנו ואי"ה בשמחתכם ישמח לבנו גם אנן

הורי החתן      אס הכלה  
מרדכי גריןפולד אב"ב      מרת ענאצ'אצ'ר  
מאנאסלעסער יצ"ו      אונדון יצ"ו